

Kwartaalblad van de Vrienden Van Abbemuseum

Koningin Máxima op bezoek

Wij, ik en jij	3
Woord van de voorzitter – Debby Slofstra	
Het heeft Zijne Majesteit de Koning behaagd...	4
Rita Bosch: geëerd én gedecoreerd – Stefan de Bever	
GLOW - Droomstad	5
Hoe ziet de stad van de toekomst eruit volgens kinderen? – de redactie	
Voor onder kerstboom	6
Bijzondere boeken om te geven of te krijgen – Jan Verheugt	
Bridging Minds, tentoonstelling én signaal	8
Een impressie met gastcurator Miriam van der Lubbe Design – Lisette Almering	
Positions #9, Make Some Noise: Desire. Stage. Change.	10
Het sluitstuk van de serie Positions – Nelleke Slofstra	
Een weergaloze verbinder	12
Een bijzondere middag in het Van Abbe met Shafiq Omar – Hans van Doremalen	
Een 'spraakmakende' Homecoming	14
Een bijzondere rondleiding in het Van Abbe – Hans van Doremalen	
En opeens, dat was het dan	16
Leo Steinhauzer, hij is overleden – Piet van Bragt	
Kunst als vrijplaats	17
In memoriam Reinier Lucassen (1939-2025) – Lisette Almering	
Interview met een vriend...	18
René Meeuwissen – Jan Verheugt	
Oog in oog met Monet	20
Een confrontatie met de eigen collectie – Nelleke Slofstra	
Uitgelicht: uit de museumcollectie	21
Constant, De Oorlog (1950) – Nelleke Slofstra	
In de Vitrine...	22
De selectie van zwemkampioen Ranomi Kromowidjojo – Jan Verheugt	
Niet om op te zitten (15)	24
Thierry de Cordier, Écritoire I (1988-93)	
Fysieke pijn en imaginaire dromen als prikkel tot kunst	26
Een beschouwing over het anders omgaan met de realiteit – Piet van Bragt	
Colofon en Musomanie	28

Afbeelding voorkant:
Koningin Máxima bracht op 16 oktober een bezoek aan *Bridging Minds* in het Van Abbemuseum in Eindhoven, voorafgaand aan de officiële opening van de DDW 2025. Op de foto: links achter de koningin directeur Defne Ayas en rechts direct naast haar Miriam van der Lubbe (gastcurator). Verder lezen over de expositie op de pagina's 8 en 9. Foto Max Kneefel.

TENTOONSTELLINGSAGENDA (1 DEC '25 - 1 MAART '26)

Raadpleeg de website van het museum voor actuele informatie.

18 september 2021 – 19 april 2026
(Collectiegebouw)
Dwarsverbanden, Multi-zintuiglijke collectiepresentatie
Topstukken, ondergewaardeerde werken en recente aankopen in een opvallend perspectief.

2 maart 2024 – 19 april 2026 (Collectiegebouw)
Verborgten Verbanden
Presentatie van het tweede deel van het onderzoek Verborgten Verbanden (over het koloniale verleden en de gevolgen daarvan). Ditmaal aandacht voor onderdrukking en verzet op de plantages van Sumatra waar Henri van Abbe de tabak vandaan haalde.

28 mei 2025 – najaar 2025
(Vitrine Van der Valk Hotel)
De keuze van Ranomi Kromowidjojo
In de vitrine toont de Olympisch zwemkampioen Ranomi Kromowidjojo haar selectie uit de museumcollectie aan de hand van de thema's verandering, verbinding en identiteit.

4 oktober 2025 – 18 januari 2026 (Oudbouw)
Designtentoonstelling, gecureerd door Miriam van de Lubbe

De tentoonstelling laat zien hoe ontwerpers met optimisme werken aan oplossingen voor grote maatschappelijke vraagstukken.

20 oktober 2025 – 2 april 2026
(Bibliotheek, open op woensdag en donderdag)
Simultane: Connecties in kleur
Onlangs verwierf de bibliotheek een kaartspel van Sonia Delaunay-Terk. In de expositie wordt haar werk, bekend om het vrije en intuïtieve gebruik van kleur, gepresenteerd met andere werken uit de collectie.

18 december 2025 – 15 februari 2026 (Projectzaal)
Oog in oog met Monet
De Netten van Pourville van Claude Monet vormt het hart van een tentoonstelling die de dialoog aangaat met hedendaagse kunstenaars Yves Klein, Rineke Dijkstra, Zohra Opoku en Tori Wrânes.

31 januari 2026 – 20 september 2026
(Oudbouw)
Make Some Noise: Desire. Stage. Change.
Een internationale tentoonstelling over verlangen, durf en verandering.

VERENIGINGSNIEUWS

Iedere tweede zaterdag van de maand om 15.00 uur organiseren we de Vriendensalon in het auditorium van het museum. Toegang voor leden is gratis. Introducé(e) welkom. Het programma is (onder voorbehoud) als volgt:

13 december
Parijs 1900, metropool tussen kunst en wetenschap
Lisette Almering (cultuurwetenschapper)

Aansluitend aan deze lezing presentatie van het boek ***Door de ogen van een dichter*** van Hannie Groen.

10 januari
Onderwerp nog niet bekend

14 februari
Rietveld gebouwtje
Bert Staal (architect)

14 maart
Daniëlle Lemaire
Ontmoeting met een lokale kunstenaar

Wij, ik en jij

Woord van de voorzitter

Beste Vrienden van het Van Abbemuseum,

Het ritme van het leven geeft houvast, duidelijkheid en richting. De doordeweekse dagen hebben hun vaste stramien, om vanaf vrijdagmiddag tot de zondagavond meer speels om te gaan met de tijd. De weken vliegen voorbij, en al te vaak raas je over kruispunten van keuzes heen, voortgedreven door verplichtingen en afspraken. Geen tijd. Opzij. Daar kom je aan, met al je zogenaamd belangrijke zaken. Je vergeet dat “later” eigenlijk nu is. We gunnen onszelf te weinig ruimte voor verwondering, verbeelding en een onverwachte ontmoeting.

Maar dan, wanneer de dagen korter worden, de huizen zich tooien in licht en versiering, en het fluweel weer uit de kast komt, breekt dat moment van jaarlijkse bezinning aan. Het warme besef dat het niet draait om het “ik”, maar om het “wij”. Dat je samen wilt zijn met dierbaren, je best doet om de ander te verwennen, en overal muziek klinkt. Juist dan realiseer je eens te meer hoe snel alles voorbij gaat.

En dat is precies waarom wij, als vereniging van kunstliefhebbers, bestaan. Want kunst schept niet alleen verbinding op feestelijke dagen. Kunst nodigt elke dag uit tot vertraging, stimuleert reflectie en brengt mensen samen.

Onze vereniging leeft dankzij de inzet van talloze fantastische vrienden, die zich week in, week uit, geheel belangeloos inzetten voor elkaar en voor het museum. Een bijzonder en onvergetelijk moment was dan ook toen één van onze vrienden, Rita Bosch, omringd door haar geliefden en vrienden, een koninklijk lintje kreeg opgespeld. Een eerbetoon aan haar toewijding en een symbool van wat we samen kunnen bereiken. Belangeloos heeft zij zich jaren achtereen onvermoeibaar ingezet voor onze vereniging.

Iets wat velen van jullie dagelijks ook doen. Hele fijne dagen en tot in het nieuwe jaar! ●

Debby Slofstra

The end of the year
Life moves at a fast pace, leaving little room for wonder and imagination. Only at the end of the year do we realize that it's not about the "I," but about the "we." For art lovers, however, there's a sense of connection even beyond the holidays. Art invites us to pause for a moment each day and brings people together.

Van links naar rechts:
Ton Bosch, Rita Bosch en burgemeester Jos van Bree
Foto Young Productions Heeze

Het heeft Zijne Majesteit de Koning behaagd...

Rita Bosch: geëerd én gedecoreerd

Op 11 oktober, tijdens onze maandelijkse Vriendensalon, beleefden we in het auditorium van het Van Abbemuseum onvergetelijke momenten. Rita Bosch-van de Ven werd voor de langdurige coördinatie en organisatie van heel veel activiteiten van onze Vriendenvereniging benoemd tot Lid in de Orde van Oranje Nassau. Burgemeester van Geldrop-Mierlo, Jos van Bree, reikte de versierselen aan haar uit.

Het is een voorrecht dat wij al zo lang iemand in ons midden hebben die als vrijwilliger met passie en toewijding zorgt dat we samen kunnen genieten van de kunst in ons museum en alles wat daarmee te maken heeft. Ze is een ware spil binnen onze vereniging, een spin in het web. Sinds 1996 is zij voor onze vereniging actief en gedurende al die jaren organiseerde zij vele activiteiten in het museum, in het land en in het buitenland. De lijst van activiteiten waar Rita zich voor heeft ingezet en die zij mede heeft geïnitieerd, is eindeloos: vriendensalons, excursies en reizen, rondleidingen en voorvertoningen. En van 2002 tot 2024 was zij ook nog eens bestuurslid/secretaris van de vereniging.

De Salonmiddagen zijn eigenlijk elke keer bijzonder door de inspirerende sprekers en het samenzijn met elkaar. Alleen deze zaterdag, met een overvolle zaal, werd het een speciale gebeurtenis. Terwijl Rita nog van niets wist, stonden buiten het auditorium familie, hechte vrienden en de burgemeester te wachten tot de lezing was afgerond.

Rita was dan ook totaal verrast toen dit gezelschap binnenkwam en zij doorkreeg dat zij het middelpunt van de bijeenkomst werd. In het bijzijn van haar man, kinderen en kleinkinderen nam de burgemeester de tijd om haar humorvol toe te spreken en de voor haar toch wel emotionele bijeenkomst een serieus karakter te geven.

Na het formele deel in het auditorium volgde er een mooie receptie in het museumcafé. Onder het genot van een glaasje bubbels werd een mooie middag en samenzijn afgesloten.

Ik wil mede namens het bestuur graag ook iedereen bedanken die zich persoonlijk heeft ingezet om dit voor elkaar te krijgen. Het is een lang traject met protocollen die zorgvuldig gevolgd dienen te worden. Heel veel dank. ●

Stefan de Bever

Foto's Ton Almering

GLOW - Droomstad

Hoe ziet de stad van de toekomst eruit volgens kinderen?

Tijdens GLOW 2025 namen in Droomstad de allerkleinsten het museum over. Zij zijn de architecten, ontwerpers en stadsplanners van een nieuwe stad. Kunstenaar Hugo Vrijdag vroeg duizenden kinderen uit de regio om hun droomhuis te tekenen. Al die ontwerpen samen vormen Droomstad: een lichtkunstwerk waarin alles mag en alles kan, een stad vol kleur, licht en ideeën. ●

Opening Droomstad door Hugo Vrijdag en loco-burgemeester Robert Strijk met enkele bezoekers

Links een beeldimpressie van de opstelling

Foto's Vincent van den Hoogen

Kindertekeningen, geprojecteerd op het Van Abbemuseum, gezien vanaf de Stratumsewijk

Voor onder de kerstboom

Bijzondere boeken om te krijgen of om te geven

ISBN: 9789090411309

Door de ogen van een dichter

Hannie Groen (pseudoniem voor Hannie Schram-Hekkert), dichter, schrijver en schrijfdocent, is een trouwe bezoeker van het Van Abbemuseum. Het museum voelt voor haar als een pleisterplaats, een rustpunt in deze drukke stad. Heel wat uren brengt ze in het museum door – kijkend, schrijvend, reflecterend. “Ik kijk, kijk nog eens, en schrijf dan mijn indrukken op.” De afgelopen jaren publiceerde Hannie haar persoonlijke impressies in ons verenigingsblad KwArts, geïnspireerd door kunstwerken uit de museumcollectie. In poëtisch proza neemt ze de lezer mee door het labyrint en de geheime wereld van de beeldende kunst. Haar verhalen zijn treffend, verfijnd, persoonlijk en van literaire kwaliteit.

Twintig van haar mooiste bijdragen zijn nu gebundeld in een boek met de titel *Door de ogen van een dichter*. Een eigen uitgave van onze Vriendenvereniging. Het boek telt 90 pagina's met afbeeldingen in kleur. De leden (nieuwe en bestaande) kunnen de komende zes maanden gratis een exemplaar afhalen na afloop van een vriendenavond. Het boek is mogelijk ook te koop voor € 15,- in de Museumwinkel en bij Van Piere (nog in onderzoek).

Het boek wordt op 13 december, na afloop van de Vriendensalon, gepresenteerd waarna Hannie het zal signeren. ●

Collectie in context. Van Abbemuseum 1936-2024

Sinds de opening van het museum in 1936 hebben acht opeenvolgende directeurs elk vanuit hun visie bijgedragen aan de internationaal gerespecteerde collectie. Zij speelden de hoofdrol in de collectievorming. Niet zelden ontstonden conflicten bij de verwerving van collectiestukken. Het boek bevat inleidingen op de directeurs en zeventien bijdragen over de verwerving van kunstwerken in samenhang met het beleid van de directeurs. Besproken worden onder meer *De schilder met zijn vrouw* van Carel Willink, *Voglie vedere i miei montagne* van Joseph Beuys en *Senza titolo* van Jannis Kounellis.

De bijdragen zijn gebaseerd op onderzoek van oud-studenten van de Open Universiteit voor de masteropleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen. Zij werden daarin begeleid door de drie samenstellers en redacteurs van het boek (Paul van den Akker, Diana Franssen en Mieke Rijnders), die ook de inleidingen op de directeurs schreven.

Collectie in context. Van Abbemuseum 1936-2024 laat zich lezen als een alternatieve geschiedenis van het Van Abbemuseum van het begin tot heden, waarin kunstwerken telkens weer vanuit een ander perspectief worden bekeken en in een ander narratief worden geplaatst.

Vrienden van het Van Abbemuseum kunnen het boek *Collectie in context. Van Abbemuseum 1936-2024* met vriendenkorting bestellen bij de uitgever. De reguliere prijs is € 24,95; de vriendenprijs € 19,95. Bestel het boek met de actiecode coltxt2526 op de website wbooks.com. Let op: de actie is geldig van 1 december 2025 tot 1 maart 2026. ●

ISBN: 9789462585140

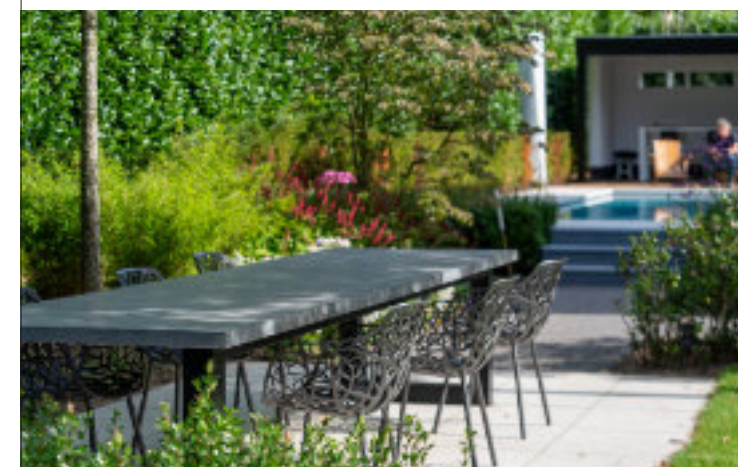
weebers vastgoed advocaten

Focus en Samenspel

Weebers Vastgoed Advocaten NV is een advocatenkantoor gespecialiseerd in bouw- en vastgoed vraagstukken. Wij zijn werkzaam voor het bedrijfsleven, gemeenten, woningcorporaties en (institutionele) beleggers en mogen gerenommeerde partijen in het vastgoed tot onze cliënten rekenen. Op basis van onze brede kennis van de bouw- en vastgoedwereld adviseren en procederen wij voor onze cliënten. Een sterke combinatie! Onze kernwaarden zijn focus en samenspel met als doel het beste en meest duurzame resultaat te bereiken voor onze cliënten.

Gebiedsontwikkeling@vastgoed-advocaten.nl
040 21 20 400
www.vastgoed-advocaten.nl

Prachtige, inspirerende tuinen waarvan je kunt genieten

www.derkinderenhoveniers.nl

AANNEMERSBEDRIJF
VAN RIJSWIJCK

Nieuwbouw | Verbouw | Renovatie | Onderhoud

vanrijswijck.nl

Bridging Minds, tentoonstelling én signaal

Een impressie met gastcurator Miriam van der Lubbe

Op 4 oktober opende *Bridging Minds*, een grootse designtentoonstelling waar de verbindende kracht van ontwerp een hoofdrol speelt. Tijdens een perstour kort na de opening leidde gastcurator Miriam van der Lubbe een klein gezelschap rond. Ook enkele ontwerpers en kunstenaars, van wie werk te zien is, waren aanwezig. Een impressie volgt.

Kunst en design

Sinds 2022 bezit ons museum vijftig objecten uit de designcollectie van Lidewij Edelkoort, een wijziging in het verzamel- en tentoonstellingsbeleid van het museum. Miriam, strategisch designer en *Creative Head* bij de Dutch Design Week, vertelt dat zij naar aanleiding van deze aankoop uitkeek naar een expositie op termijn waarin zowel delen van deze collectie als kunstwerken uit de vaste collectie en werk van hedendaagse, toonaangevende ontwerpers te zien zou zijn. Uiteindelijk werd haar gevraagd zo'n expositie samen te stellen. Er volgden vele gesprekken die leidden tot ideeën voor de opzet waarbij zorgvuldige keuzes nodig waren. Over tien zalen aan de hand van tien thema's strekt de expositie van zo'n honderd werken zich nu uit. Miriam zou wel drie keer tien zalen kunnen vullen, maar besloot in overleg om een goed toegankelijk geheel samen te stellen en de breedte van het vakgebied te tonen.

Drie lijnen

Er lopen drie lijnen door de expositie vertelt Miriam. De overbruggende, voorwaartse kracht van het ontwerp: samen vormgeven aan een betere wereld en zo een signaal afgeven, vervolgens raakvlak tonen met werken uit de collectie van het Van Abbemuseum en tenslotte hedendaags werk uit Eindhoven en de regio erbij betrekken. Uit een persbericht blijkt dat 'zij bij de keuze van de werken uitging van het handelingsperspectief en koos voor ontwerpen en kunstwerken die niet alleen reflecteren maar echt ergens aan bijdragen. Deze expositie laat duidelijk zien hoe ontwerp actief mee vormgeeft aan de toekomst'. Met Eindhoven als designhoofdstad van Nederland, de stad waar technologie, ontwerp en kennis samenkomen, kun je je geen betere plek voor een dergelijke tentoonstelling voorstellen.

Miriam van der Lubbe in de eerste zaal

Verrassende combinaties

Er is veel te zien. Tien zalen van de Oudbouw vragen onze aandacht. De themazalen hebben als kern wat ontwerp kan betekenen voor gebruikers en de samenleving. De ontwerpers en kunstenaars werkten aan eigentijdse uitdagingen (zoals klimaatverandering, sociale ongelijkheid, opkomende technologie). Een zaal vol ideeën bijvoorbeeld over materiaal (her)gebruik, over de rol van een ontwerp gebaseerd op zelfredzaamheid, over zorgen voor elkaar, over het gevoel 'ergens' bij te horen, over onderlinge verbinding, over verbondenheid met de natuur, over hoe je veilig te voelen of hoe geïnspireerd te raken door techniek en meer. Kortom: bezoekers krijgen veel nieuwe verbanden aangeboden, kunnen verwonderd raken door een onverwacht samenspel van

ontwerp, functionaliteit en kunst want we zien verrassende combinaties met bekende kunstwerken uit de vaste collectie.

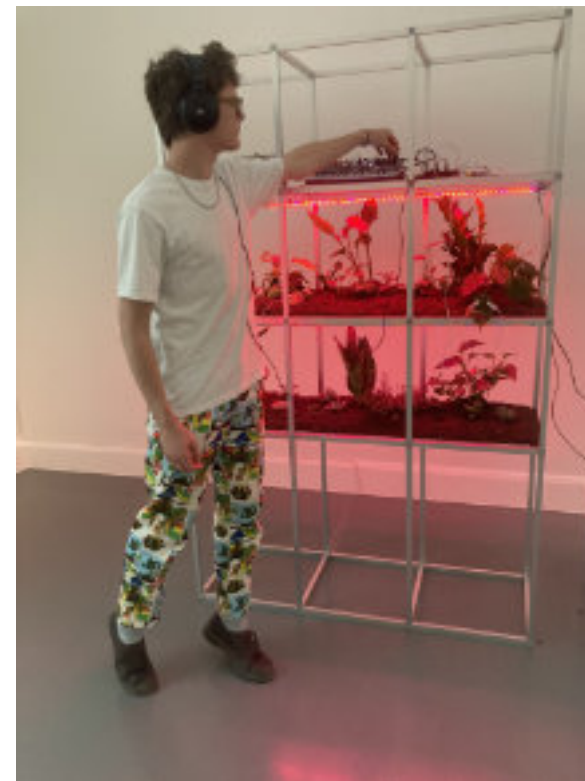
Een tipje van de sluier. In de eerste zaal staat bijvoorbeeld tussen diverse ontwerpen de ingepakte stoel getiteld *Wrapped Armchair* (1964-1965) van inpakkunstenaar Christo en zijn partner Jeanne-Claude. Dit kunstwerk is een belangrijk voorbeeld van opnieuw kijken naar bepaalde kwaliteiten van een voorwerp; de functionaliteit is ontnomen, de realiteit verhuld, de stoel getransformeerd en geabstraheerd. Een 3D-geprinte stoel samengesteld uit hergebruikt materiaal is een eigentijdse interpretatie van die visie en staat er vlakbij. Of het zelfportret *Het kwaad is banaal* (1984) van kunstenaar Marlene Dumas met nadruk op het alledaagse van het kwaad. Het schilderij hangt verscholen tussen enorme, van acht kleurrijke garens geweven doeken van Marcos Kueh, getiteld *Kenyalang Circus: Nenek Moyang* (2024). Op de doeken samengesteld van hergebruikt weefsel staan woorden, beelden en ontwerpen bedoeld als satire op exotisch vermaak; ze spiegelen het circus rond zogenaamd begrip maar eigenlijk onbegrip voor exotische culturen.

kleurrijke doeken van Marcos Kueh

Verbondenheid met de natuur komt naar voren bij een hedendaags werk gemaakt van biomateriaal getiteld *The Plantslator* van Eros Risiglione. We luisteren naar planten. De ontwerper ofwel planten-DJ heeft een apparaat samengesteld waarmee signalen van planten worden omgezet naar geluid. Elke plant heeft een eigen ritme en geluid; Eros vertaalt dit in noten. Ook zijn er geluidsverschillen wanneer de plant water krijgt, in de zon staat of bij seizoenswisselingen. Een vervolgstap van de ontwerper is om met deze noten muziek te maken. Een dergelijk werk brengt ons dichterbij de natuur en bevordert onze bewustwording dat wij als mens er niet los van staan.

Foto's Lisette Almering

Eros Risiglione bij de Plantslator

Gastcuratorschap

Afsluitend vertelt Miriam van der Lubbe dat ze genoot van de samenstelling van deze designexpositie. "Het was eervol, moeilijk, een enorm karwei, een hele uitdaging en ook een spannende verkenning voor het museum, Eindhoven en de regio. Ik zou het zo weer doen." Als gastcurator werkte ze samen met Kirstin Römer, mocht op veel verschillende kunstenaars/ontwerpers rekenen en op inbreng van Annet Remijnse, Nikita Hurkmans, Delany Boutkan (Nieuwe Instituut, museum voor architectuur, design en digitale cultuur) en Yolande Zola Zoli van der Heide (curator Van Abbemuseum). De expositie, looptijd tot 18 januari 2026, verdient ons aller bezoek! ●

Lisette Almering

Bridging Minds

A design exhibition curated by guest curator Miriam van der Lubbe, explores how design builds bridges between worlds, disciplines and desires. Over 100 works by leading designers and artists highlight the unifying power of design.

Positions #9

Make Some Noise: Desire. Stage. Change.

Het sluitstuk van de serie

Dit is de titel van de negende en laatste editie van Positions die van 31 januari 2026 tot en met 20 september 2026 gepresenteerd wordt in het Van Abbemuseum, onder leiding van senior curator Zippora Elders.

Sinds 2014: Positions

In de zomer van 2014 opende het Van Abbemuseum in Eindhoven de eerste editie van Positions, een tentoonstelling waarin vijf internationale kunstenaars hun werk met elkaar in dialoog brachten: Lawrence Abu Hamdan, Céline Condorelli, Bouchra Khalili, Charles van Otterdijk en Koki Tanaka. In de historische oudbouw van het museum kreeg iedere kunstenaar twee zalen, waarin nieuwe en speciaal voor de tentoonstelling gemaakte werken te zien waren. Installaties, films en architectonische ingrepen uit uiteenlopende geografische en politieke contexten kwamen samen en nodigden bezoekers uit om na te denken over hoe macht – collectief of individueel – wordt verleend en ontnomen, én over de manieren waarop wij onze positie in de wereld bepalen.

De naam Positions verwijst naar de verschillende perspectieven en standpunten die kunstenaars en kunstwerken innemen ten opzichte van maatschappelijke en culturele vraagstukken. Na de eerste editie volgden nog zeven Positions-tentoonstellingen, elk met een eigen thema, altijd boeiend en uitnodigend tot gesprek. Juist dat maakt Positions zo bijzonder.

Terugblik op vorige Positions-tentoonstellingen

Terugkijkend op Positions #7: Alles van waarde doe je met anderen, herinner ik me vooral de kracht van samenwerking. De tentoonstelling bracht diverse collectieven samen, van Ellen Gallagher & Edgar Cleijne tot de Jatiwangi Art Factory en NTU, en liet zien hoe verschillend disciplines elkaar kunnen versterken. Het was een ervaring die niet alleen kunst, maar ook de waarde van collectiviteit liet zien.

Nog scherp voor de geest staat de voorlaatste editie, Positions #8: Kunst is een werkwoord. Deze tentoonstelling liet vooral het gevoel achter dat kunst levendig en actief is. Waar je bij veel tentoonstellingen passief observeert, nodigde Positions #8 je uit om deel te nemen.

Een van de meest memorabele momenten was de spandoekactie van Libia Castro & Ólafur Ólafsson: Het recht op Eindhoven. Hierin gingen de kunstenaars, assistent-curator Marjolein van Ossewaarde en gast-curator Gemma Medina Estupiñán samen met het publiek letterlijk de straat op. Een tastbare manifestatie van de kracht van kunst: geen kunst die achter glas blijft, maar kunst die sociale ruimte inneemt, vragen stelt en gesprekken opent.

Het werk herinnert je eraan dat kunst een werkwoord is: iets dat ons handvatten geeft om ons leven te leiden en dat ons laat nadenken over onszelf en de wereld om ons heen. Een wereld die onrust uitstraalt op dit moment, een wereld die juist nú om verbinding vraagt.

Alle voorgaande Positions-tentoonstellingen hebben ons geleerd elkaar en onze omgeving beter te begrijpen en er op een nieuwe manier naar te kijken. Steeds boden kunstenaars levensbeschouwelijke werken die bezoekers prikkelden om na te denken over het bestaan, en hoe we ons tot elkaar, tot bezit en het leven zelf verhouden.

In de bibliotheek van het Van Abbemuseum kunt u alvast lezen over elementen uit de tentoonstelling. De bibliotheek is op woensdag en donderdag te bezoeken tijdens de openingstijden van het museum. Het is een inspirerende plek om in alle rust te lezen, te ontdekken en u verder te verdiepen in de wereld van kunst en cultuur.

Publicaties van New Theater Hollywood. Aanwezig in de museumbibliotheek
Foto's Nelleke Slofstra

De stoïcijnse filosoof Seneca formuleerde het treffend: "Wat geldt voor een toneelstuk, geldt ook voor het leven: het gaat er niet om hoe lang het duurt, maar hoe goed het acteerwerk is."

Negende en laatste Positions

Nu opent op 31 januari 2026 de negende en laatste editie in het Van Abbemuseum: Make Some Noise: Desire. Stage. Change. Onder leiding van curator Zippora Elders transformeert het historische museumgebouw tot een podium voor beweging, muziek en performatieve installaties. Met bijdragen van onder andere Jack O'Brien, Felisha Carénage, Simon Fujiwara, Selma en New Theater Hollywood onderzoekt de tentoonstelling thema's als verlangen, durf en verandering.

Van deze deelnemende kunstenaars presenteert het kunstenaarsduo New Theater Holywood, bestaande uit Calla Henkel (1988, Minneapolis) en Max Pitegoff (1987, Boston, Buffalo) werken op het snijvlak van beeldende kunst, theater, performance en schrijven, waarbij vaak de grenzen tussen fictie en realiteit vervagen. In Berlijn richtten zij in 2013 het New Theater (2013–2015) op waar ze in de wijk Kreuzberg toneelstukken opvoerden in een verbouwd winkelpand. In hun project Times Bar (2011-2012), eveneens in Berlijn, exploiteerden zij een bar waar elke avond evenementen plaatsvonden en in 2024 startten ze New Theater Hollywood in Los Angeles, een experimenteel black box-theater.

Opening met dans op 31 januari 2026

De opening van Positions #9 op zaterdag 31 januari 2026 belooft Nederlandse premières van internationale performances, waaronder de dansvoorstelling Release the Hounds van Adam Russell-Jones. Deze Britse artiest, gevestigd in Berlijn, ging naar de Royal Ballet School in Londen, waar hij in 2014 afstudeerde. In 2017 ging hij naar het Nederlands Dans Theater (NDT), meer specifiek NDT2, waar hij zijn hedendaagse repertoire uitbreidde. Tegenwoordig richt hij zich steeds meer op performances binnen de hedendaagse kunstcontext.

Release the Hounds is o.a. geïnspireerd op de film They Shoot Horses, Don't They? (1969) van Sydney Pollack, waarin dansmarathons tijdens de Amerikaanse Grote Depressie centraal staan. De voorstelling van Russell-Jones verkent dans als vlucht uit de brutaliteit van het dagelijks leven, als uiting van sociale verbondenheid of van individualiteit. Dans in tijden van crisis. Dans als verzet, als vasthouden, als loslaten. ●

Nelleke Slofstra

Positions #9

The ninth and final installment of the Positions series, Make Some Noise: Desire. Stage. Change, opens on January 31, 2026. Led by Zippora Elders, the historic museum building will be transformed into a stage for movement, music, and performative installations. One of the participants, the New Theater Hollywood, will explore themes of desire, courage, and change.

Een weergaloze verbinder

Een bijzondere middag in het Van Abbe met Shafiq Omar

Sinds 2011 verzorgt Shafiq Omar samen met museumdocenten rondleidingen in het Van Abbe-museum voor mensen uit allerlei verschillende culturen. Er is dan zowel aandacht voor de kunst uit het museum als het bespreken van ervaringen in Nederland als nieuwkomer.

Nieuwkomers event

Een zestal keer per jaar organiseert Shafiq een bijzondere ontvangst voor nieuwkomers uit de regio Eindhoven. Op deze middag staan niet alleen de kunst uit het museum centraal, maar ook de ervaringen van de nieuwkomers naar aanleiding van het bespreken van de kunst én de eigen ervaringen in Nederland als ook de uitwisseling daarover. Op een informele wijze komen ze in contact met elkaar, het museum en de kunstwerken. Verschillende museumgidsen zoals Atakan, Diewke, Tessa en Salman geven een rondleiding door een van de tentoonstellingen.

Op zondagmiddag 5 oktober werden de verschillende nieuwkomers met hun begeleiders welkom geheten door Shafiq. Uiteindelijk was de groep zo'n veertig personen groot. Deze middag komen de nieuwkomers uit Turkije, Iran, Afghanistan, Rusland en Oekraïne. De begeleiders van de nieuwkomers zijn verbonden aan verschillende organisaties zoals Sterk Huis uit Mierlo/ Geldrop en Stichting Samenspraak Best. In het verleden kwamen de nieuwkomers ook via andere organisaties zoals Vluchtelingenwerk, het Centraal Orgaan opvang asielzoekers of de Stichting Ik Wil, uit Eindhoven.

Na een korte introductie door Shafiq met informatie over het programma wordt de groep in tweeën gesplitst en worden onder leiding van museumdocenten enkele zalen bezocht. Natuurlijk de nieuwe designexpositie *Bridging Minds*, waarin de bezoeker wordt uitgenodigd om de verbindende kracht van ontwerpen te ontdekken én de expositie *Homecoming*, van vijf jonge kunstenaars die laten zien wat voor hen 'thuis' betekent. De ingerichte huiskamer bij de expositie nodigt direct uit om op stoelen en banken plaats te nemen. Die voelt meteen als 'thuis' en er worden direct gesprekken met elkaar aangeknoopt.

In het Parlement komen de groepen daarna weer bijeen en zingt het Van Abbemuseumkoor liederen uit de verschillende culturen en worden hapjes uitgedeeld. Shafiq weet dan enkele Iraanse, Oekraïense en Afghaanse bezoekers uit te dagen ook liedjes uit hun eigen land te zingen. Vervolgens gaat iedereen naar de workshop in het klaslokaal waar iedereen aan het werk wordt gezet om een typisch Nederlands voorwerp in klei uit te beelden dat daarna besproken wordt. Tenslotte eindigt de middag in het museumcafé met een drankje.

Shafiq Omar en zijn missie

Oorspronkelijk komt Shafiq uit Afghanistan en hij is niet alleen kunstenaar, maar ook medewerker in het museum en organisator van deze Nieuwkomerbijeenkomsten. In de jaren negentig is hij gevlucht uit Afghanistan om er in 2009 een keer terug te keren om foto's te maken die uiteindelijk leidden tot de fototentoonstelling *Homeland Afghanistan*, een fotoserie als een film met muziek in het auditorium. In de jaren daarna heeft hij zich ingezet om Afghaanse kunst steeds weer een plaats te geven in het museum. Hij wil immers graag de ziel van Afghanistan aan iedereen laten zien.

Sinds 2011 organiseert hij middagen voor nieuwkomers. Hij heeft hierbij verschillende doelen: als eerste het museum meer kleurrijk maken en diversiteit stimuleren.

Links:
Samen creëren

Rechts:
Rondleiding
Nieuwkomersevent

Natuurlijk wil hij nieuwkomers ook kennis laten maken met moderne kunst, ze leren kijken en hierover met elkaar spreken. Tenslotte wil hij door het organiseren van deze rondleidingen mensen met elkaar verbinden en 'iets teruggeven', zoals hij dat benoemt, van het positieve dat hij zelf aan ervaringen in Nederland heeft opgedaan.

Een van de meest opmerkelijke en ontroerende gebeurtenissen tijdens een van deze middagen was de ontmoeting van twee Syrische vrienden die elkaar uit het oog verloren hadden. Zij waren in de veronderstelling dat de ander overleden zou zijn, maar ze hebben elkaar weer ontmoet tijdens een van Shafiqs rondleidingen. Shafiq heeft ondertussen een groot netwerk opgebouwd en weet als geen ander mensen of organisaties met elkaar te verbinden door te kijken en luisteren naar de ander(en). Zijn innemende persoonlijkheid en positieve blik en lach zijn hem daarbij zeer behulpzaam. Verbinding kunnen we tegenwoordig goed gebruiken. Shafiq is dan een goed voorbeeld. ●

Hans van Doremalen

Newcomers event

Since 2011, Shafiq Omar, along with museum educators, has been providing tours of the Van Abbemuseum for people from a wide variety of cultures. These tours focus on both the art in the museum and the discussion of experiences in the Netherlands as a newcomer.

Optreden van
het museumkoor

Een ‘spraakmakende’ Homecoming

Een bijzondere rondleiding in het Van Abbe

Vanaf 2015 verzorgt Mijke Ulrich, aanvankelijk samen met kunsthistoricus Jenneke Lambert, en sinds enkele jaren met museumdocent Trienette Stevens, rondleidingen in het Van Abbemuseum voor mensen met afasie en hersenletsel. Er is aandacht voor zowel de kunst uit het museum als het bespreken van het weerbaar zijn in de maatschappij.

Open je hart

Mijke was werkzaam op het Geheugen Onderzoekscentrum in het Catharinaziekenhuis en als Zorgtrajectbegeleider regio Veldhoven toen ze op negenentwintigjarige leeftijd een hersenbloeding kreeg, met afasie tot gevolg. Afasie is een taalstoornis die ontstaat door hersenletsel, meestal in de linkerzijde van het brein. Dit kan moeite met praten, lezen en/of schrijven van taal en het begrijpen van de context tot gevolg hebben. Als op welke manier dan ook je vermogen om verbaal te communiceren je ontnomen wordt, doet dat ook iets met je zelfvertrouwen. Taal is voor de meesten een vanzelfsprekendheid, maar voor mensen met afasie is dat niet meer. Je moet sterk in je schoenen staan om weer in een wereld te stappen waar de verbale taal heer en meester is.

Mijke moest alles weer opnieuw leren: lopen, plannen, lezen en schrijven. Maar het terugvinden van de échte Mijke was het moeilijkst. De Mijke die veel lachte, danste, openhartig flapuit kon zijn en graag onder de mensen was, heeft ze door zich via muziek als tovermedicijn open te stellen weer weten terug te vinden. Ze geeft aan dat kunst in vele vormen de harten kan openen en mogelijkheden biedt om verbindingen te leggen met anderen. Met elkaar in gesprek gaan over kunst én naar aanleiding hiervan ook met elkaar in gesprek te gaan over de moeilijkheden die je tegenkomt in het accepteren van wat je is overkomen. Je komt immers vele hindernissen tegen. Je moet letterlijk weer leren je hart te openen.

Een rustige rondleiding op maandag

Een achttal mensen met afasie of hersenletsel namen onlangs deel aan de rondleiding ‘Sprakmakend Van Abbe’. Deze rondleidingen vinden altijd op maandagen plaats, dan is het museum gesloten voor publiek en is het rustig. Twee aspecten staan tijdens de rondleiding centraal: de kunst uit het museum én de relatie die naar aanleiding van de kunstvoorwerpen gelegd kan worden met de beperking die deze deelnemers zelf hebben.

De deelnemers, min of meer een vaste groep, komt van heinde en verre. Na ontvangst wordt de groep meegenomen door Mijke en Trienette naar de expositie van de kunstenaarsgroep *Alien Mag Homecoming*. Een expositie waar het woord ‘thuis’ centraal staat. Wat komt er in je

op als je aan thuis denkt? Is het een geur, een geluid of gevoel? De vijf kunstenaars met roots in verschillende culturen hebben met elkaar geanalyseerd wat ‘thuis’ inhield: familie, storytelling en verbinden. In een van de zalen hebben ze een huis gebouwd van herinneringen. Dit was ook het uitgangspunt voor gesprekken met de mensen met afasie en hersenletsel. Wat betekent voor jou thuiskomen na hersenletsel? Je bent je oude thuis immers verloren. Wat doet dat thuis dan met jou, nadat je het ziekenhuis en het revalidatiecentrum hebt verlaten? En je realiseren wat je allemaal niet meer bent! Wie leert jou weer lachen, keuzes maken, gelukkig zijn? En, zoals Mijke aangeeft, het wordt niet meer zoals het was! Daarmee moet je opnieuw leren leven, hoe hard dat ook is. Het proces van herstel is zoeken naar hoe je weer jezelf kunt zijn en wellicht je nieuw verworven talenten kunt omarmen.

Rondleiding Homecoming
Foto's Marian van Doremalen

René Daniels en Paula de Ryck

Met een openhartige vastberadenheid ontvangt Mijke haar deelnemers. Onderweg zijn er gelukskoekjes (met spreuken) en op het einde een afsluiting met koffie en thee. Mijke heeft een missie, ze wil het ‘dansen in de regen’, zoals ze het zelf noemt, overdragen aan eenieder die baat heeft bij deze rondleiding. De Eindhovense kunstenaar René Daniëls was voor Mijke een inspiratiebron. Hij werd in 1987 getroffen door een hersenbloeding en is weer aan het werk sinds 2007. Ongeveer een jaar geleden kwam zij in contact met de familie Ohler uit Vlaanderen. Paula de Ryck, de vrouw van Maurits Ohler, werd in 1983 getroffen door een beroerte en werd afasiëpatiënt. Een voor die tijd nog redelijk onbekende ziekte. Paula heeft na veel hindernissen een uitlaatklep gevonden in de beeldende kunst met haar schilderijen en tekeningen. Het werd een omvangrijk oeuvre. ‘Als woorden kleuren worden, is schilderen een bevrijding’, zo gaf zij aan. Dit kan Mijke beamen. Al tien jaren een ‘spraakmakende’ rondleiding verzorgen toont het doorzettingsvermogen en dienstbaarheid van Mijke en haar collega Trienette. Dat er nog vele bijeenkomsten mogen volgen! ●

Rondleiding Dwarsverbanden
Links Trienette en rechts Mijke
Foto Boudewijn Bollmann

Hans van Doremalen

Op zes maandagen in 2026 (19 januari, 23 maart, 11 mei, 6 juli, 21 september en 16 november) zijn er interactieve rondleidingen voor kunstliefhebbers met afasie en hersenletsel. De rondleiding is gratis, maar een museumticket is vereist. Eén begeleider per persoon mag gratis deelnemen.

Ga naar:
vanabbemuseum.nl/nl/zien-en-doen/tentoonstellingen-activiteiten/spraakmakend-van-abbe
en klik op de button *Reserveer*.

A museum tour

In a truly special and controversial tour for people with brain injuries, Mijke Ulrich en Trienette Stevens discuss art from the museum and how you can use that art to talk to others about coping with what happened to you.

En opeens, dat was het dan

Leo Steinhauzer, hij is overleden

Wie kent Leo niet? De man met de vriendelijke woorden, de man met de kleine staartjes in zijn haar en de man met de prachtige bolhoed, de idealist, de wereldverbeteraar. Leo met zijn groot gevoel voor het intermenselijke, zijn Anneke en zijn kinderen, de man die geloofde in Joseph Beuys en daarom kunstenaar wilde zijn. Een kunstenaar die leefde vanuit een overtuiging dat echte kunst betekenis heeft voor mens en maatschappij, dat kunst uitstijgt boven decoratie. Vond hij juist daardoor een warme plek in dit museum?

Ik ken Leo al twintig jaar. Veel gesprekken en veel ideeën zijn uitgewisseld. Soms samen, soms in urenlange telefoongesprekken. En Leo was de denker die zijn verhaal en ideologie zichtbaar maakte in zijn vele columns in het *Journal* (de voorloper van de huidige *KwArts*). Er waren enkele gebeurtenissen die hem voor mij tekenden. Zo was er bijvoorbeeld de dag dat we samen in Brussel luisterden naar sprekers over kunst en maatschappij, waarvan hun Engels dermate werd verstoord door hun eigen accent, dat de inhoud van hun betoog onbegrijpelijk werd. Waarop Leo verklaarde dat de inhoud onbelangrijk was, want het gaat om de intentie. 'Luister maar', zei hij, 'het is net muziek, het is betekenis zonder woorden'.

A friend has passed away

Leo Steinhauzer, a remarkable friend of ours who had a great passion for art and the Van Abbemuseum, recently passed away. Many will still remember his thought-provoking columns in our magazine.

Eens nam hij me mee naar een kerk in Eindhoven en zag ik zijn liefdevolle installatie die hij gemaakt had van alle schoentjes en kleertjes van zijn kinderen en talrijke pleegkinderen, een installatie als een warm huis. En de dag dat hij bij mij thuis een doos met paperassen, foto's, brieven, prenten en krantenknipsels bracht om hem te helpen bij een van zijn vele zoektochten naar zijn overleden vader.

Er kunnen nog veel woorden aan Leo gewijd worden, ieder die hem kende, heeft verhalen. Leo is er niet meer, maar de verhalen blijven. ●

Piet van Bragt

www.leosteinhauzer.nl/stichting-leo-steinhauzer

Werk van Leo Steinhauzer

Kunst als vrijplaats

in memoriam Reinier Lucassen (1939-2025)

Een Gezellig Hoekje (1968), interieur met leunstoel, schemerlamp, plant en daarnaast een abstracte strook rode en groene blokken, is een bij velen bekend schilderij. Een afbeelding ervan hing immers jarenlang in Nederlandse treinen. Het schilderij, gemaakt in tijden van welvaart én Koude Oorlog, getuigt zowel van een zonnige levenskijk, als van ironie. Deze combinatie van figuratie met abstractie duidt op de stijl van een van de belangrijke naoorlogse Nederlandse schilders, Reinier Lucassen. Hij overleed in juni 2025.

Lucassen, merendeels autodidact, maakte de Tweede Wereldoorlog en de wederopbouwjaren bewust mee. Alledaagse voorwerpen vormden zijn onderwerpen. Gestart in een stijl verwant aan CoBrA, ontwikkelde hij vanaf 1960 een figuratieve schilderijstijl die herkenbare elementen combineert met abstracte symbolen en tekens. Naast anekdotische thema's

koos hij ook voorstellingen uit de beeldende kunst als uitgangspunt voor zijn schilderijen (Mondriaan, Van Gogh etc.). Vaak zette hij twee werelden bijeen: figuratie naast abstractie, het optimistische naast het symbolistische. Hij werd ingedeeld bij de Nieuwe Figuratie, een stroming uit de jaren zestig en zeventig die figuratieve elementen terugbracht in de schilderkunst, als reactie op de destijds dominante abstractie. Lucassen, die de werkelijkheid relativeerde, sprak zelf liever van Nieuwe Synthese.

Zijn uitgangspunt luidde dat kunst vooral over gevoel moest gaan en romantisch moest zijn. Hij had niet de behoefte om zijn werk te verklaren, beschouwde dit zelfs als 'flauwekul'. "Niet wat aan kunst te verklaren is, fascineert en bepaalt de kwaliteit, maar wat niet verklaarbaar is, wat voorbijgaat aan het idee, waar de theorie ophoudt. (...) Kunst is een hyper verfijnd en subtiel soort religie", aldus Lucassen opgetekend in de tentoonstellingscatalogus behorende bij zijn solo-expositie (1976) in ons museum.

Kunst was zijn vrijplaats en dat blijkt ook uit het schilderij met de opvallende titel *Vincent, P.M. en Lucassen* (1975) in de collectie van het Van Abbemuseum. Ook hier zien we figuratie (portret van Vincent van Gogh, rechts een raam met zeezicht, gestreepte, zwevende sokken) gecombineerd met abstractie (links vlakken in Mondriaankleuren, middenachter behang dat refereert aan Matisse). Opnieuw speelde Lucassen met beeldelementen op de voor hem kenmerkende wijze en bleef nadere verklaring uit.

'Magisch en mythisch' noemen critici zijn oeuvre vol tegenstellingen; hij ontving er diverse prijzen voor. Diverse grote musea zoals het Stedelijk Museum Amsterdam, Boijmans van Beuningen Rotterdam, Frans Halsmuseum Haarlem, Centraal Museum Utrecht en Museum voor Moderne kunst Arnhem bezitten ook werk van Lucassen. ●

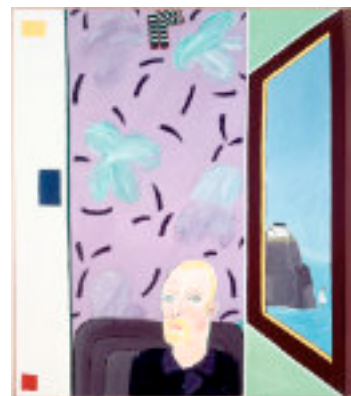
Lisette Almering

A 'sanctuary'

Reinier Lucassen, a striking painter from after World War II, died in June 2025. His most famous artworks show a combination of figuration and abstraction. He considered art as a 'sanctuary'; he felt free to choose his visual elements. Art should be based on feeling and romance. A further explanation of (his) art was unnecessary.

Foto Reinier Lucassen
Vincent Mentzel

R. Lucassen
Een gezellig hoekje (1968)

R. Lucassen
Vincent, P.M. en Lucassen (1975)
Collectie Van Abbemuseum
Foto Peter Cox

Interview met een vriend

René Meeuwissen

Aan het einde van de middelbare school twijfelde René over zijn studiekeuze. Het werd uiteindelijk economie. Na die studie werkte hij bij een scheepvaartbedrijf en maakte al vrij snel de overstap naar het bedrijf van zijn vader, De Meeuw, producent van tijdelijke en semipermanente huisvesting. Inmiddels is dit bedrijf opgegaan in de VDL Groep en is hij er niet meer aan verbonden. In de loop der tijd heeft René een passie voor kunst ontwikkeld. Sinds 2011 is hij een van de promotoren van ons museum.

Hoe ben je met kunst in aanraking gekomen?

Van thuis heb ik die passie niet meegekregen. Als middelbare schoolier was ik al wel geïnteresseerd in Nederlands, geschiedenis en klassieke muziek. Kunst kwam wat later. Het geld dat ik van familie bij mijn afstuderen kreeg, legde ik bij elkaar om er een kunstwerk van te kopen.

En wat is het geworden?

Een Heyboer. In die tijd adverteerde Anton Heyboer dat hij voor honderd gulden werk aan huis verkocht. Dat leek me wel wat. Hij en zijn werk waren immers vanuit de media bekend. En zo trokken mijn vriendin (nog steeds mijn huidige vrouw) en ik in 1986 naar Den IJp waar Heyboer met zijn vrouwen woonde.

Ik was echter totaal niet onder de indruk van het werk dat in een bus voor zijn huis werd verkocht. Rommel, vond ik het zelfs. Bij vertrek, vroegen zijn vrouwen verbaasd waarom we niets gekocht hadden,

terwijl eigenlijk niemand daar zonder iets te kopen vertrok. Ik was daar heel eerlijk over. Ze schrokken. 'Maar we hebben binnen, aan de overkant, werk dat u wel zal bevallen, kom maar mee', zeiden ze. En dat bleek ook zo te zijn. Daarvan heb ik er een gekocht. Prachtig werk. Het hangt nog steeds boven mijn bureau.

Bleef het daarbij?

Nee, vele etsen, schilderijen en foto's zouden er nog van Heyboer volgen, vooral uit zijn beginperiode. En tegelijkertijd groeide mijn fascinatie voor zijn werk en kunstenaarschap. Toen Heyboer in 2004 tachtig werd, organiseerde ik een expositie van zijn werk uit mijn collectie en bracht ik een boek over hem uit.

Ook zijn persoon?

Ik vind de ontwikkeling die Heyboer doormaakte interessant: van gevierd en beroemd Nederlands kunstenaar, gerespecteerd door serieuze galleries en musea, tot bekende Nederlander met diverse televisieoptredens zo rond 1973 en daarna, vanaf circa 1984, tot de goed verkopende 'volkskunstenaar', na zijn breuk met musea en galerieën.

Tot slot?

Hoe mooi zou het zijn als ons museum zijn Heyboers zou exposeren in combinatie met werken uit mijn verzameling. Mijn aanbod ligt er. ●

Jan Verheugt

René in het museumdepot bij de ets *Pour Tokyo Nippon*, *Monogame poligamie*, 1964

Promotor and art collector

René Meeuwissen is one of the promoters of our museum and a collector of modern art, with a focus on Dutch art. He began collecting works by Anton Heyboer in 1986. He has since built a representative collection of his artworks.

DHVM verstaat de vastgoedkunst

De grootste onafhankelijke vastgoedbeheerder en trotse partner van de Vrienden Van Abbemuseum.

VASTGOED MANAGEMENT

Onafhankelijk de grootste
www.dhvm.eu

Q BEDRIJFS LOCATIES

AANDACHT VOOR DESIGN EN PERSOONLIJKE TOUCH MET EEN FLINKE DOSIS PLEZIER!

Q is van mening dat een nieuwe locatie moet zitten als een maatpak. Niet te groot, zeker niet te klein, maar met ambitie. Geheel naar eigen wens en idee, passend bij uw corporate identity. Q adviseert met lef en denkt "out of the box". Q neemt verantwoording, kijkt kritisch mee maar vooral anticiperend vooruit en dwingt zaken af. Als echte kenner van de regio hebben wij up-to-date expertise van de vraag en het aanbod van geschikte bedrijfslocaties in de regio Eindhoven. Q is hier thuis, geboren en getogen, ondernemers en beleggers weten ons keer op keer te vinden. Daarom hebben we op elke zoekvraag een antwoord, met plezier!

Korte lijnen, persoonlijke touch, positieve energie en altijd verrassend. Dat is Q!

TE HUUR
TE KOOP

040 212 22 12

BEDRIJFS LOCATIES

KANTOORRUIMTEN

BEDRIJFSRUIMTEN

BELEGGINGEN

A. Stratumsedijk 17 - 5611 NA Eindhoven T. 040 - 212 22 12
E. info@q-bedrijfslocaties.nl W. www.q-bedrijfslocaties.nl

Oog in oog met Monet

Een confrontatie met de eigen collectie

Claude Monet
The Nets of Pourville, 1882
Collectie Kunstmuseum
Den Haag

Wie deze winter het Van Abbemuseum bezoekt, staat letterlijk oog in oog met Monet. Het beroemde schilderij *De Netten van Pourville* van Claude Monet vormt het hart van een tentoonstelling die de dialoog aangaat met hedendaagse kunstenaars Yves Klein, Rineke Dijkstra, Zohra Opoku en Tori Wrånes. De expositie is te zien in het museum van 18 december 2025 tot 15 februari 2026. Monet, grondlegger van het impressionisme, wist als geen ander het veranderlijke licht aan zee te vangen. In *De Netten van Pourville* (1882) schilderde hij niet alleen de kust van Normandië, maar ook het spel van wind, water en kleur – dat eeuwige zoeken naar beweging en sfeer. Precies dat gegeven vormt het vertrekpunt van de tentoonstelling.

De presentatie verkent thema's die ons en onze samenleving raken: het leven aan zee, klimaat, verbondenheid en de kracht van blauw. Het diepblauwe schilderij van Klein (*Monochrome bleu*, sans titre, 1959) en Dijkstra's intieme strandportret (*Kołobrzeg*, 1992) krijgen gezelschap van Opoku's gelaagde textielwerken en de speelse, haast mythische sculpturen van Wrånes. Tori Wrånes (1978, Noorwegen) staat bekend om haar droomachtige performances en sculpturen waarin zang, beweging en fantasierijke wezens samenkomen. In haar werk vervagen de grenzen tussen mens en natuur, tussen het aardse en het magische. Waar Monet licht en lucht vastlegde op doek, laat Wrånes ruimte en tijd trillen in geluid en vorm – alsof zijn penseelstreek tot leven komt.

Zippora Elders, curator van de tentoonstelling, plaatst Monet in een verrassende context. *Oog in oog met Monet* maakt deel uit van de reeks *Oog in oog*, waarin het Van Abbemuseum oude meesters – zoals eerder Rembrandt, Frans Hals en Gustav Klimt – confronteert met moderne kunst uit de eigen collectie. Een poëtische en zintuiglijke ervaring, een kans om Monet te ontmoeten zoals je hem nog niet eerder hebt gezien. ●

Nelleke Slofstra

Eye tot eye

In the serie *Eye to Eye*, Claude Monet's famous painting *The nets of Pourville* (1882) will be on display this coming winter in dialogue with collection pieces by contemporary artists such as Yves Klein, Rineke Dijkstra, Zohra Opoku, and Tori Wrånes. A truly special exhibition.

Uitgelicht: uit de museumcollectie

Constant – De Oorlog (1950)

In 1950 schilderde Constant Nieuwenhuys (Constant), mede-oprichter van de kunstbeweging Cobra, het indringende werk *De Oorlog*. Direct bij het zien van dit schilderij wordt de toeschouwer geconfronteerd met de verwoestende impact van oorlog: pijn, angst en hulpeloosheid. Donkere gedaantes lijken te schreeuwen om hulp, gevangen in een wereld zonder uitweg.

Op het schilderij zijn vier menselijke figuren te onderscheiden. Een heft de armen ten hemel, een andere grijpt naar hoofd en hart. Van een derde is vooral het gezicht te zien. Het is niet veel meer dan een schim; de ogen zijn gesloten. Deze figuur heeft een slaphangend, vermoedelijk dood kind voor zich. De lucht is donker roodbruin. De aarde is grof geschilderd in zwart en grijs. De figuren zijn op een kinderlijk naïeve manier weergegeven: een extreem grote hand op de voorgrond, een veel te lange arm bij de lila figuur erachter. Hun gezichten bestaan vooral uit ogen en mond.

Kunst bezit de kracht om ons te raken en ons bewust te maken van wat anders onuitgesproken blijft. Constant maakte dit werk in een tijd waarin de herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog nog vers waren, en zijn schilderij weerspiegelt zowel de verschrikkingen van het verleden als een waarschuwing voor de toekomst.

Constant
De Oorlog, 1950
Collectie Van Abbemuseum
Foto Peter Cox

Al duizenden jaren gebruiken kunstenaars hun werk om gevoelens, angsten en hoop tastbaar te maken. Soms confronteert kunst ons met wat we liever niet zien, soms toont ze schoonheid en troost. In beide gevallen daagt kunst ons uit om onszelf en de wereld om ons heen beter te begrijpen.

Met *De Oorlog* vraagt Constant ons stil te staan bij de menselijke gevolgen van geweld. Tegelijkertijd nodigt het schilderij uit om te dromen van een wereld waarin dergelijke verschrikkingen werkelijk tot het verleden behoren. ●

Nelleke Slofstra

Never Again War

With "The War," Constant asks us to reflect on the human consequences of violence. At the same time, the painting invites us to dream of a world where such horrors are truly a thing of the past.

In de Vitrine...

De selectie van zwemkampioen Ranomi Kromowidjojo

Vanaf 2018 verzorgt het Van Abbemuseum mini-presentaties van zijn collectie bij het Van der Valk Hotel Eindhoven. Zo krijgt de collectie buiten de museummuren een ruimer bereik, ook voor mensen die normaal niet in het museum komen. In een speciaal daarvoor door Piet Hein Eek ontworpen kunstvitruine waren eerder selecties te zien van gastcuratoren uit de regio zoals cabaretier Rob Peeters, sterrenkok Dick Middelweerd en wetenschapper Maarten Steinbuch. Momenteel toont de drievoudig Olympisch kampioen Ranomi Kromowidjojo (1990) haar keuze, de zevende gastcurator.

Foto Jan Verheugt

Now on display

The Van der Valk Hotel Eindhoven has an art showcase where different guest curators show their choice from the museum collection. Olympic swimming champion Ranomi Kromowidjojo is currently showing her selection. She asks us to think about change, connection and identity.

Verbinding met water

Natuurlijk gaat de aandacht van Kromowidjojo bij haar selectie uit naar het fenomeen 'water'. Daarom koos zij *Drie Flessen* (1943) van Charley Toorop en *De Zee* (1962) van Edgar Fernhout. De werken verbeelden de diepe verbinding die zij heeft met water: het element dat haar gevormd heeft tot meervoudig olympisch, wereld- en Europees kampioen en vanuit de poëtische gedachte dat haar eigen identiteit, net als water, altijd in beweging is.

Het werk *Drie Flessen* van Toorop laat zien hoe water gevangen kan worden, maar altijd zijn vloeibare karakter behoudt. In *De Zee* van Fernhout zien we water in abstracte, voortdurende beweging, zonder vaste vorm. De werken van Toorop en Fernhout zijn niet alleen artistiek, maar ook persoonlijk verbonden: Edgar Fernhout was de zoon van Charley Toorop. Aanvankelijk schilderde Fernhout vooral stillevens en (zelf) portretten. Zijn moeder zag nauwlettend toe op

zijn onderwerpkeuze en stijl, opdat hij zich niet tot andere kunststromingen zou wenden. Zijn uiteindelijke ontwikkeling van realistische naar abstracte schilderkunst staat in deze tentoonstelling ook voor hoe identiteit in beweging is.

Water komt ook terug in het videowerk *Land Art. Fernsehhausstellung I* (1968-1969) van de Duitse kunstenaar Gerry Schum waarin hij landschapskunst van acht kunstenaars vastlegde. In de Vitruine zien we Jan Dibbets (1941) een perspectieffervorming op het Scheveningse strand aanbrengen die uiteindelijk door het zeewater wordt weggespoeld.

Persoonlijke geschiedenis

Kromowidjojo liet zich voor haar selectie verder inspireren door haar familiegeschiedenis. Haar persoonlijke achtergrond van migratie komt terug in de tentoonstelling. In het werk *You and Me* van Ansuya Blom wordt het verlangen naar verbinding tastbaar gemaakt, we zien twee ogen kijken door kleine openingen. Waar zoeken ze naar? Contact en herkenning? Of misschien naar zichzelf? Het werk verwijst subtiel naar hoe relaties en identiteiten constant in beweging zijn. ●

Jan Verheugt

Ook nieuwsgierig naar de keuze van Ranomi Kromowidjojo? Haar selectie is tot het voorjaar te bewonderen in de ontvangsthal van het Van der Valk Hotel Eindhoven aan de Aalsterweg. De toegangsdeuren van het hotel gaan gastvrij voor je open.

50 JAAR GASTVRIJ

Vijftig jaar van gastvrijheid en onvergetelijke momenten! Een halve eeuw waarin Van der Valk Hotel Eindhoven warmte, comfort en onvergetelijke ervaringen heeft gecreëerd samen met onze gewaardeerde gasten.

"Vijftig jaar van toewijding aan gastvrijheid, tijdloze elegantie en onvergetelijke ervaringen hebben ons gebracht tot waar we nu staan."

Van der Valk Hotel Eindhoven blikt met trots terug op vijftig jaar gastvrijheid. Het jaar 2024 staat in het teken van feest, dat gevierd wordt met echte Valk klassiekers.

Gewijd aan het vijftigjarig jubileum verrast Hotel Eindhoven haar gasten dit jaar met een blik terug in de tijd. Het jubileum is niet alleen een viering van het verleden, maar ook een belofte voor de toekomst.

Een blik terug in de tijd

Stap in de geschiedenis van Hotel Eindhoven met de exclusieve jubileum audiotour & podcasts. Een meeslepende reis door 50 jaar pure gastvrijheid en kijkje achter de schermen!

Feestelijk overnachten

Jubileum Arrangement-
Genieten van
een comfortabele overnachting,
'50 jaar' 3-gangendiner en
een fantastische
Toekan welkomscocktail!

Een culinair verleden

Stap binnen in een wereld van ongeëvenaarde elegantie en culinaire verfijning met het klassieke diner-en brunchbuffet in Restaurant Het Buffet, waar verfijnde smaken van de afgelopen eeuw samenkomen. Geniet van oude bekende gerechten en sluit uiteraard af met de smaken van appelmoes en kers of kom genieten van het 50 jaar 3-gangen dinermenu in Brasserie Martinus. Oude klassieke gerechten van Hotel Eindhoven zijn terug van weggeweest!

Niet om op te zitten (15)

Thierry de Cordier, *Écritoire I* (1988-1993)

"Je ne suis pas très moderne!"

Een schrijfgestoelte van metaal, hout en gaas, afmeting 243,5 x 44,5 x 81 cm. Het metalen onderstel bestaat uit twee verticale buizen waarin twee houten palen steken die onderling verbonden zijn met enkele latten. De houten constructie is omwikkeld met katoenen gaas en vervolgens zwart geschilderd. Op de ene paal bevindt zich een horizontaal plankje dat dient als zitting, aan de andere paal zit een schuin plankje als lessenaartje voorzien van een babyparasol en een inkt-flesje.

Thierry de Cordier werd in 1954 geboren in Oudenaarde, België. Hij werd opgeleid aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Gent, waar hij zich specialiseerde in schilderkunst, beeldhouwkunst en grafiek. Na zijn studie ontwikkelde De Cordier een unieke stijl die elementen van expressionisme, minimalisme en conceptuele kunst combineert. In 1997 verhuisde hij naar de Auvergne in Frankrijk waar hij een teruggetrokken bestaan leidt. De natuurlijke schoonheid van het Franse platteland werd een belangrijke inspiratiebron voor hem. De Cordier wil een leven zo dicht mogelijk bij de natuur. Hij hecht grote waarde aan het contact met de aarde en de seizoenen. Voor zijn werk gebruikt hij dikwijls natuurlijke materialen die hij in zijn eigen woon-omgeving vindt, zoals aarde en as. Het zoeken naar de echte waarden van het leven vormt de basis van zijn kunst. Hij kijkt hierbij niet naar de toekomst, maar blikt eerder terug. Een pasklaar antwoord over hoe de wereld zou moeten zijn, heeft hij niet. Het is zijn taak als kunstenaar acties te ondernemen die het publiek aansporen tot bezinning op het leven.

Thierry De Cordier
Écritoire I, 1988-1993
Collectie Van Abbemuseum
Foto Peter Cox

Écritoire I

The writing chair is made of metal, wood, and mesh. For his art, he often uses natural materials that he finds in his own living environment. It is important for him to be in contact with the earth and the seasons. Cordier wants a life as close to nature as possible. The search for the true values of life forms the basis of his art.

Écritoire I kan gebruikt worden om aan te schrijven, maar het object is eerder een symbolische schrijfplek. Het oogt ook niet als een stabiele constructie. Veel van zijn werken hebben iets onvolmaakts. Dit past bij zijn opvatting dat al het menselijke gekenmerkt wordt door incompleteit en onvolmaaktheid.

De kunstwerken van De Cordier worden internationaal tentoongesteld in zowel solo-exposities als groepstentoonstellingen. Hij heeft deelgenomen aan prestigieuze evenementen, zoals de Biënnale van Venetië en de documenta in Kassel.

Ook is hij betrokken bij diverse samenwerkingsprojecten en onderzoeksinitiatieven; hij werkt samen met wetenschappers en andere kunstenaars om de relatie tussen kunst en ecologie te verkennen. Daarnaast organiseert hij workshops en lezingen voor studenten en jonge kunstenaars.

Thierry de Cordier blijft een invloedrijke figuur in de hedendaagse kunstscene met een voortdurende focus op innovatie en creativiteit. ●

Els Grootemaat

www.pga.nl

PGA
TOTAALINRICHTERS
DESIGN & BUILD

Fysieke pijn en imaginaire dromen als prikkel tot kunst

Een beschouwing over het anders omgaan met de realiteit

Aarbleddak had oude ogen
en een jak van stierenlacht.
Wratjes waren op zijn droge
wangen droevig aangebracht.

Door zijn bordkartonnen kamer
kaatsten in paniek geraakte
konken van zijn beeldhouwershamer
waar hij mee tevoorschijn maakte.

‘Scheppen’, riep hij ‘gaat van Au!
hier moet nog wat suikerschuim,
gaat vanzelf, zoals berouw.
Nog wat ronder. Bloedt mijn duim?’

‘Niet Uw duim’

Leo Vroman, *Ballade*
Uit: *Twee gedichten*
Querido, Amsterdam 1961

De scheppingskracht van pijn en emotie

“Scheppen”, riep hij “gaat van Au!” schreef Leo Vroman in de jaren zestig. ‘Au’ is normaliter een uitdrukking van pijn. Het vormt geen onderdeel van ons rationele systeem, van ons denken en weten. Pijn is het resultaat van een aantasting van levend weefsel. Maar pijn is geen emotie, kan die wel oproepen, maar is dat in essentie niet. Signalen die samenhangen met de aantasting van het weefsel roepen een bepaald neurale patroon op. Men moet wel weten dat men pijn heeft en dat bewust worden gebeurt in een ander neurologisch circuit. Emotie kan wel het gevolg van pijn zijn. En anderzijds kunnen emoties ook (fysieke) pijn veroorzaken. Emotionele traumatische ervaringen kunnen tevens een stimulans vormen om de essentie van creativiteit te ontdekken. Als men creativiteit schematiseert in cirkels, kan men het trauma als een centraal punt zien dat deels in elke cirkel aanwezig is, waarbij de verschillende vormen van creativiteit elkaar overlappen.

De ‘au’ in het gedicht van Leo Vroman duidt dan ook niet uitsluitend op pijn. De vraag blijft bestaan of er een relatie is tussen een pijnprikkel en creativiteit. Leo Vroman, als bioloog en hematoloog, moet op de hoogte zijn geweest van dit neurale proces. Zo vond hij als poëet de pijnprikkel dermate uitdagend dat een intelligente gedachtestroom als bron kan dienen voor een proces van creativiteit. Van Nietzsche weten we dat de pijnprikkeling hem ook aanzette tot een verhevigde mate van creativiteit. “Elke pijnlijke aanval stelde zijn vermogen op de proef niet het onderspit te delven”, schrijft Sue Prideaux in

haar biografie van Nietzsche, “Elk herstel is een wedergeboorte die bevestigde dat pijnlijden waarde had, omdat het de prijs was die je betaalde voor openbaring”.

Leo Vroman schreef een prachtig gedicht. Het creativiteitsproces dat hij in het gedicht zichtbaar maakt nodigt in ieder geval uit om dieper na te denken over de scheppingskracht van pijn en emotie dat ook in het beeld herkenbaar kan worden gemaakt. Twee voorbeelden.

Marina Abramović

Voor Marina Abramović is pijn een motivatie voor kunst. Zelfverminking is voor haar een ‘theater van de wreedheid’. Toeschouwers zijn onontbeerlijk daarbij. “Voor ik begin, doe ik niets anders dan naar die mensen kijken, zo neem ik hun energie op. Tijdens mijn action vertaal ik die energie in mijn gevoel en geef hun dit tijdens mijn optreden terug. Ik wil een gat in hen maken, ze uit hun evenwicht brengen”.

Arnulf Rainer

De Oostenrijkse kunstenaar Arnulf Rainer was aanvankelijk nauw verbonden met de Wiener Aktionisten, een groep kunstenaars die angsten, pijn en neurosen als werkmateriaal beschouwde. In hun publieke performances werd hun lichaam, hun artistieke object, onderwerp van pijn en angst. Arnulf Rainer is echter nooit overgegaan tot deze publieke performing. Al zijn doeken ontstonden in de beslotenheid van zijn atelier waar hij zich soms overgaf aan

een woeste razernij bij het creëren van zijn *Aktions Bilder*, soms onder invloed van hallucinogene middelen. In een latere fase kwam de voorstelling weer tevoorschijn en bekraste en bekladde hij foto's van zichzelf en reproducties van het werk van anderen, zoals Schiele en Van Gogh. Hij wilde in zijn *übermahlungen* het mysterie van het werk herstellen waardoor volgens hem de ware kunst wordt geschapen. In zijn werk *Mumienübermahlung* omcirkelde hij het hoofd van de lijdende Christus met donkere verf, waardoor een afgrond lijkt te ontstaan waarin de stervende man wegzinkt. Donkere lijnen boven de oogleden willen niet het gezicht verbergen, maar het lijden verduidelijken. Het museum is in het bezit van *Mumienkopfübermahl* (1984), een schenking van de kunstenaar aan het Van Abbemuseum.

De scheppingskracht van dromen

En dan is er nog een andere bron die aan de basis van onze creativiteit staat. De droomwereld. Onze dagelijkse wereld is gevuld met allerlei vormen en soorten van objecten en voorvallen die voortdurend in ons leven voorkomen. Elk object heeft zijn eigen unieke betekenis die van invloed is op onze psychische structuren. Er is een constante interactie tussen ons en de objecten die we ontmoeten, en ons denken. Ook op een minder bewust niveau speelt zich dat af. De droom is de eigen innerlijke wereld van onze psychische realiteit. Fragmenten van ons denken en ervaren krijgen hier hun eigen plaats. Werkelijke fragmenten vanuit het reële dagelijkse leven gaan daarin een wonderlijke rol spelen.

In het surrealisme wordt dit proces van de droom een belangrijk uitgangspunt. De surrealisten bootsten in hun *écriture automatique* dit onbewuste droomproces na. Incomplete visualisaties, fragmenten van dialogen, stukjes uit onze herinnering, verwachtingen, erotische gedachten, vage identiteiten en delen van handelingen die we nog niet hebben verricht, vormen een mozaïek van beelden die ons tijdens de nachtelijke uren in de droom bestormen. We beleven gebeurtenissen die ons in het dagelijks leven niet kunnen overkomen. Hier gelden geen fysische regels. Emoties kunnen vrij baan krijgen. Omdat onze spierspanning tijdens het dromen is verdwenen kunnen ze ons niet activeren om in werkelijke actie te komen en de droom in realiteit uit te voeren.

Ger van Elk

Zo speelt ook de Nederlandse kunstenaar Ger van Elk, die niet tot de surrealisten wordt gerekend, in zijn werk met de realiteit die strijdig lijkt met de droom, maar soms toch als een droombeeld overkomt. “Wat ik wil”, zegt hij, “is een realistische weergave van onrealistische situaties.” Zoals de kopjes van sardines die uitsteken boven een scheur in het asfalt na een aardbeving in Los Angeles, is hij altijd op zoek naar schijnbare onmogelijkheden. Later vindt hij uiteindelijk een lichtvoetig huis in de conceptuele kunst. ●

Piet van Bragt

Arnulf Rainer
Mumienübermahlung, 1984
Collectie van
Abbemuseum
Foto Peter Cox

Ger van Elk
The discovery of the sardines, 1972
Collectie van Abbemuseum
Foto Peter Cox

Creativity

The creative process has its own mechanisms. Two particular ones are at its core: emotion and dreams. Emotionally traumatic experiences can serve as a stimulus to discover the essence of creativity. Dreams, too, are at the heart of our creativity.

SCHÄFER
NOTARISSEN

Wij zijn er voor jou.

Gashouder 36E
5613 CR, **Eindhoven**

Park 34-36
5671 GA, **Nuenen**

Maak een afspraak via 040 - 2 660 660 | info@notarismnodig.nl | www.notarismnodig.nl

musomanie | frank bierkenz

Frank loopt heel wat exposities af. Soms valt hem iets op dat hij vastlegt als een digitale anekdote.

Door intelligente machines kan de 'moderne' mens tegenwoordig bergen verzetten. Maar meer dan 2000 jaar geleden hakten creatieve geesten deze gecompliceerde vormen uit keihard graniet. Ze verplaatsten de loodzware objecten met veel vakmanschap en inventiviteit.

En we weten nog steeds niet hoe...

Sarcofaag van Ahmes (525 - 404 v.Chr)
Rijksmuseum van Oudheden (RMO) Leiden

In het volgende nummer:

**Interview met de nieuwe
directeur Defne Ayas**

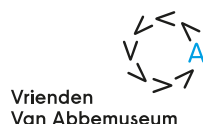
Impressie *Positions* #9

**Vooruitblik op de nieuwe
collectiepresentatie**

Kw arts

Colofon

KwArts is het kwartaalblad van de Vereniging Vrienden Van Abbemuseum.
Kwartaalblad, aflevering 113

**Vrienden
Van Abbemuseum**

Leden van bestuur
Debby Slofstra (voorzitter), Wildrik Burema (secretaris), Monique D'Elfant (penningmeester), Stefan de Bever en Karin Overdijk

Redactie
Lisette Almering, Piet van Bragt, Hans van Doremalen, Hannie Groen, Els Grootemaat, Nelleke Slofstra en Jan Verheugt.

Verder werkten mee: Stefan de Bever, Frank Bierkenz en Debby Slofstra

Eindredactie
Hans van Doremalen en Jan Verheugt

e-mail redactie
redactie@vriendenvanabbe.nl

Vormgeving en opmaak
Frank Bierkenz, www.frankbierkenz.nl

Fotografie
Ton Almering, Lisette Almering, Frank Bierkenz, Boudewijn Bollmann, Peter Cox, Marian van Doremalen, Vincent van den Hoogen, Max Kneefel, Bart van Overbeeke, Nelleke Slofstra, Jan Verheugt en Young Productions Heeze.

Bronnen
De gebruikte bronnen zijn bij de redactie bekend.

Bureau Vereniging VVA
Rita Bosch en Maartje Toet
Postbus 6188, 5600 AZ Eindhoven
tel. 06-18 25 64 93
e-mail: info@vriendenvanabbe.nl

Openingstijden bureau Vrienden
Maandag 9.30 - 17.00 uur

Alle redactiebijdragen zijn na publicatie ook te lezen via de website van de vereniging: www.vriendenvanabbe.nl

Blog
vriendenverenigingvanabbemuseum.blogspot.com

Drukwerk
MULTI CLICK BV
De modernste en duurzaamste
drukker van Nederland

Van Abbemuseum
Stratumsedijk 2, 5611 ND Eindhoven
Postbus 235, 5600 AE Eindhoven
tel. 040-2381000
www.vanabbemuseum.nl

E-mail
info@vanabbemuseum.nl

Openingstijden museum
Dinsdag t/m zondag 11.00 - 17.00 uur